

De parel van de pastoriekeuken

Colofon

ISBN: 978 94 6365 613 9

1e druk 2024

© 2024, Lyda Westerink

Uitgeverij Elikser

Ossekop 4

8911 LE Leeuwarden

www.elikser.nl

Drukwerk: CSL digitaal B.V.

Vormgeving binnenwerk en omslag: Evelien Veenstra

Niets uit deze uitgave mag worden veelevoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op wat voor wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteur en de uitgeverij.

This book may not be reproduced by print, photoprint, microfilm or any other means, without written permission from the author and the publisher.

De parel van de pastoriekeuken

Lyda Westerink

Met deze roman wil ik een ode brengen aan al die stille krachten en bevlogen geestelijken die de kerk onvermoeibaar tot de herberg maken waar iedereen welkom is. Zoals Riek, de parel van de pastoriekeuken, die gewoon koffie en een plak kruidkoek voor je neerzet. Zonder vragen, zonder oordelen, je bent goed zoals je bent, punt. In deze tijden van verkilling zijn warme, gastvrije plekken zoals de keuken van Riek keihard nodig. En niet alleen in de kerk.

Heel veel dank aan al die ‘parels’ die mij inspireerden. Dank aan de mensen die het manuscript van deze roman meelazen en van commentaar voorzagen. Dank aan uitgever Jitske Kingma, die mijn manuscript zo zorgvuldig las en het verhaal met zoveel warmte omarmde. Dank aan corrector Arianne de Ruiter, één van die stille krachten achter elke uitgave. Dank aan ontwerpster Evelien Veenstra voor de sfeervolle omslag. En natuurlijk bijzondere dank aan mijn lief Eric, die mij weer maandenlang heeft moeten delen met pastor Clemens, Riek, zuster Martha-Marie en al die andere personages uit dit boek.

NB Achterin dit boek is een lijst opgenomen met r.k.-begrippen die wellicht niet (meer) bij iedereen bekend zijn. Dank aan theoloog Frank Bosman en zuster Monica Raassen die mij hierin van waardevolle feedback voorzagen.

Het wezenlijke is voor de ogen onzichtbaar, alleen met je
hart kun je goed zien.

ANTOINE DE SAINT-EXUPÉRY (uit *De Kleine Prins*)

Wat de kerk vandaag het meest nodig heeft, is het vermogen
om wonden te helen en de harten van de gelovigen te
verwarmen; het heeft nabijheid nodig, nabijheid.

PAUS FRANCISCUS

Hoofdstuk 1

Hij zag het al aan haar gezicht, direct toen hij de keuken binnenstapte. Er was weer 'post', zoals hij het maar was gaan noemen. 'Beetje hoogstaander proza deze keer?' vroeg hij met een scheef lachje.

Geagiteerd schudde Riek haar hoofd. 'Eerst koffie, eerwaarde!' Ze plantte een schaal met wafels op tafel - zonder slagroom, toch een knieval voor de vasten - en pakte de koffiekkan van het aanrecht.

Eerwaarde ... Dat stond vast niet boven dat schrijven. Hij zei het maar niet hardop. Die arme Riek, ze verdroeg die vodjes papier heel slecht. De telefoon mocht ze 's nachts niet meer opnemen sinds die nacht dat ze waren vergast op babygehuil aan de andere kant van de lijn. Bevend had ze de hoorn uit zijn hand getrokken en op de haak gegooid. De rest van de nacht hadden ze opgezet, in de keuken, waar het overdag altijd warm en gezellig was, de zoete inval ook, maar waar het toen akelig stil was. En koud. 'We hebben heel wat meegemaakt saampjes, eerwaarde,' had Riek gezegd, 'maar dít ...' Ineens zag hij haar werkelijke leeftijd. Overdag had je daar geen erg in, Riek was de immer energieke ziel van hun keuken, de keuken waar parochianen graag langskwamen; altijd werden ze met warmte en zelfgemaakte baksels ontvangen. Rieks kruidkoek was befaamd in de hele Sint-Vitusparochie. Haar wafels, soezen, boterkoek, en och, wat niet allemaal nog meer, waren evenmin te versmaden. Maar het was meer dan dat, Riek had een groot hart en kon goed luisteren. Daar had zij geen zes jaar grootseminarie voor nodig gehad. En of je dáár nu leerde luisteren ... 'Ik stuur alle kapelaans naar jou,' had hij vaak gezegd. Dan had

ze haar hoofd geschud. ‘Ik heb alleen maar huishoudschool, wat moeten zulke geleerde knapen met mij?’

Die ‘geleerde knapen’ van tegenwoordig zaten nogal eens klem in hun priesterhemd, zich vastklampend aan leerstellingen. Niet zelden leken ze op de vlucht voor het echte leven. Dat leven dat nu juist in die heerlijke pastoriekeuken volop aanwezig was. Een keuken waar zelfs het heilige zich in alledaagse bescheidenheid manifesteerde: onder de pannenplank, tussen het koffieblik en het broodrooster stond Maria, de vrolijk gekleurde pannenlappen naast haar gezicht, soms bleef er eentje in haar stralenkrans hangen. En aan haar voeten lagen altijd bierdopjes en wijnkurken, als votiefgeschenken voor het goede leven.

De asbak stond hoog op een keukenkastje. Ze had hém van het roken af gekregen (‘ook al rookten pastores uit mijn jeugd allemaal sigaren’), maar als boer Magielsen kwam, mocht hij roken. En de bisschop natuurlijk, na het toedienen van het vormsel. Hun kapelaantje keek altijd wat zuinigjes naar de kleine madonna. Die volksdevotie, daar had Verhulst het niet zo op, geheel in lijn met de bisschop, die behoorlijk in zijn maag gezeten had met een huilend Mariabeeldje ergens in zijn bisdom. Maar Rieks Maria hilde niet, Rieks Maria wás er gewoon. Zag. Hoorde. En begreep.

Ook toen Rosanne die ochtend in de keuken gezeten had. Daar was hij niet bij, hij had in zijn werkkamer naar woorden zitten zoeken, woorden die altijd tekort zouden schieten in de situatie waarin Rosanne verkeerde. Om tien uur zou Rosanne bij hem zijn. In de keuken ontving Riek haar met thee (geen koffie, zeker in de ochtend verdroeg Rosanne die niet) en met die vertrouwde kruidkoek. Riek had het recept van haar moeder, die het weer van háár moeder had. Hoeveel generaties dat terugging, was onduidelijk, maar een van de

overgrootmoeders had het recept van de heilige maagd zelf gekregen, zo had Riek altijd in haar jeugd gehoord. En of dat nu waar was of niet, och, dat was nooit zo'n punt, hè. In ieder geval was het zo dat hij, toen hij de keuken in kwam om Rosanne te halen, de moeizaam gevonden woorden die hij wilde gaan zeggen, gewoon weer kon vergeten. 'Ik ga met haar mee, eerwaarde,' had Riek gezegd.

Die opluchting, de dankbaarheid op het gezicht van Rosanne. En natuurlijk wist hij ook wel dat de zon in de lente elke ochtend rond deze tijd Maria's stralenkrans liet schitteren, maar ineens was het magisch. De rust in de keuken, het stil weten dat alles wat gezegd moest worden inmiddels gezegd was, met of zonder woorden, dat wist hij niet. Hij kreeg een flinke plak kruidkoek toegeschoven, met een volle mond kon je niks meer kapot praten ook, moest Riek gedacht hebben.

Maar 's avonds had hij wel tegen haar gezegd dat zij echt niet mee kon. Hij wist hoe grimmig het daar kon zijn, hoe intimiderend 'alleen maar staan' kon zijn, hoe agressief zogeheten goedbedoelde 'vragen' konden zijn. Om maar te zwijgen van de keren dat er echt geschreeuwd werd, gescholden. 'Moordenaar! Je zult branden in de hel!'

Op de vodjes die hij sinds kort kreeg, prijkte soms onderaan zo'n scheldkanonnade nog een verwijzing naar een bijbeltekst. Hij had ze nooit nagezocht, hij hield er niet van boeken als wapen te gebruiken, en bijbelteksten gebruiken om een ander te veroordelen, vond hij ronduit godslasterlijk. Riek werd nog altijd boos als er weer zo'n vodje kwam. 'Je had mij ook gewoon moeten laten gaan,' zei ze dan. En ja, natuurlijk hoorde ze 's nachts de telefoon, de telefoon die opgenomen moest worden; het kon immers een sterfgeval zijn, of dat er iemand bediend moest worden. Ze was vooral

boos vanwege het feit dat ze nu ook geen woorden van troost meer kon spreken, iemand even een hart onder de riem steken. Ze kende elke parochiaan immers, hun wel, hun wee.

‘Mevrouw pastoor.’ Hij had het als eretitel bedoeld, zij wilde het nooit, nooit, nooit meer horen. Ze was gewoon Riek, een simpele huishoudster, ze hoefde niet bewierookt te worden. Als iemand haar complimenteerde met haar fraaie stem - ze zong alt in het parochiekoor -, dan zei ze: ‘Och.’ Het was geen valse bescheidenheid, aan Riek was niets onechts. Ze zou zó met Rosanne meegegaan zijn.

‘Gooi die troep toch meteen weg,’ zei hij terwijl hij de laatste hap van de wafel in zijn mond stopte en een nieuwe van de schaal pakte. ‘Er staat nooit wat nieuws in.’

‘Het gaat niet om die dreigbrief,’ zei ze. ‘Die overigens erg genoeg is, eerwaarde. Het gaat om je andere post.’

‘Nou, kom maar op dan, wat brengt de post dat jij een gezicht als een oorwurm hebt?’

Ze legde een envelop voor hem neer, een envelop met het wapen van de bisschop. Voilà, daar heb je het gedonder dan, zei haar gezicht. In de afgelopen jaren was er eerder een brief uit het bisschoppelijk paleis op de mat gevallen. Meerdere keren, om precies te zijn. En altijd was hij ontboden op de residentie van de monseigneur. Communie uitgereikt aan niet-katholieken. Een homoseksueel stel de zegen gegeven. Hoe het bij de bisschop kwam, je raadde ernaar en had zo je vermoedens - er waren scherpshijpers in de parochie - maar wat deed het ertoe? Een fikse reprimande, een behoorlijk lange schorsing, hij had het allemaal beleefd.

‘Geef eerst nog maar een kop koffie,’ zei hij terwijl hij de envelop een stukje opzij schoof.

Natuurlijk zag Riek dat zijn hand trilde. Een beetje, niet heel erg.

‘Ik kijk straks wel wanneer ik moet komen,’ vervolgde hij. Die blik van Riek, er was meer, en ze talmde. Nog wat luchtiger dan maar, besloot hij. ‘Kom maar op, lieve Riek, ik ben een volwassen vent.’

En daar kwam hij op tafel, een envelop met een rouwrand. Nu schrokken ze op de pastorie doorgaans niet van een rouwkaart, maar deze bracht hem in één klap ruim vijftig jaar terug in de tijd.

‘Wel, wel,’ zei hij, ‘al het goede komt in drieën.’ Maar ze hoorden allebei dat er geen luchtigheid meer was.

Hoofdstuk 2

De Abdij van Sint-Anna-te-Drieën, 1968

Een priester met een plunjezak. Hij had aan het hoofdschudden van de zuster die hem binnenliet gezien dat ze dat dacht. En wát ze ervan dacht. ‘Ik hoop dat u uw brevier niet vergeten bent.’

Zo was zijn entree hier geweest, inmiddels wist hij wel wat voor vlees hij met zuster Martha-Marie in de kuip had. Ze was de kwaadste niet, een tikje ‘vierkant’, soms wat nurks. Niet zo ‘rond’ als zuster Benedicta in ieder geval, de zuster aan wie de rector van het grootseminarie hem had toevertrouwd. Intussen begreep hij dat wel. En ja, dat brevier, dat had hij bij zich gehad, zuster Martha-Marie kon gerust zijn. Als ze van de chaos in zijn binnenste zou weten, zou ze dat trouwens alerminst zijn. Of projecteerde hij daarmee? Frappant genoeg was de rector helemaal niet verontrust geweest. ‘Als je níet zou twijfelen, Clemens, dan zou ik me pas zorgen maken.’

Zelf maakte hij zich wél zorgen. De volle overtuiging waarmee hij op het kleinseminarie besloten had om naar het grootseminarie te gaan, die overtuiging was weg. Zekerheden, hij leerde er veel op het seminarie, maar zelf had hij er op dit moment geen enkele meer. Priester worden, mensen nabij zijn, mensen leiden naar God, dat was zijn ideaal geweest, met dat idee was hij aan de priesteropleiding begonnen. Hij had verwacht dat zijn mede-seminaristen er net zo in zouden staan, maar al gauw waren er ‘incidenten’, seminaristen die een ongeoorloofde vriendschap ontwikkeld hadden. Fluisterde men. Het werd niet hardop gezegd, het gonsde.

Op een ochtend waren de twee seminaristen weg.

‘Weggestuurd’, zei Stefan, de jaargenoot met wie hij het meest optrok. Officieel bevestigd werd dat nooit, nee, het gonsde. En er was meer: gedrag dat hij niet begreep, dingen die onder de douche gebeurden, seminaristen die helemaal geen echte roeping bleken te hebben, die alleen maar uit waren op een positie met status, seminaristen die helemaal niet eens bleken te geloven.

Stefan lachte erom, die begreep niet dat hij zo diep geschokt was, noemde hem ‘een beetje naïef’. Stefan was er ook van overtuigd dat het celibaat zijn langste tijd wel gehad zou hebben. ‘Dat kan niet anders, nu, met het concilie.’ Hijzelf hoopte intussen vurig dat dat concilie niet al zijn zekerheden zou wegmaaien. De dogmatiek die er tijdens colleges ingepompt werd - en waar hij altijd van gehouden had omdat het houvast bood - werd meer en meer een reddingsboei in dit oord. In dit oord waar het almaar gonsde. En gonsde.

Het gonsde zozeer dat hij er gek van werd. De intense teleurstelling, hij kreeg haar niet weggeslikt, hij werd er woest van. Natuurlijk moest dat op een dag misgaan. Hij had niet geweten dat hij het in zich had om iemand daadwerkelijk fysiek aan te vliegen. En daarmee was zijn crisis compleet: behalve aan de roeping van sommige mede-seminaristen, twijfelde hij - kersvers tot diaken gewijd - nu ook aan zijn eigen roeping. En aan meer, veel meer dan dat: eigenlijk twijfelde hij aan alles, zonder te weten wat ‘alles’ precies was. ‘Ik snap niets van het leven,’ had hij tegen de rector gezegd. ‘Denk ik.’

Ja, het leven. Het echte leven. Waar priesters en religieuzen zich volgens paus Johannes XXIII juist naartoe moesten keren, daarom had de kerkvorst het concilie bijeengeroepen. Breng de kerk bij de tijd, luidde het devies, gooi de vensters open. De seminariemuren hadden ramen, zeker, maar die

zaten hoog. En dan, wat zag je dan nog? Een omsloten tuin. De wereld, achter die roodstenen muur, was ver weg.

‘En daarom stuurt de rector je naar een klóóster?’ had Stefan lachend gevraagd. De Abdij van Sint-Anna-te-Drieën lag echter heel dicht tegen de stad aan en herbergde bovendien een orde van zusters die het ‘ora’ hoog in het vaandel hadden staan, maar het ‘labora’ een minstens zo grote plek gaven. En de wereld, die kwam er zeker binnen, vooral de ‘gekneusde’ wereld kreeg er ruimhartig onderdak. Altijd hadden de zusters een paar gasten die onderweg in het leven panne opgelopen hadden, vijf ‘kneuzenkamertjes’ waren er. De term was van Jos, die een van die gastenverblijven bewoonde op het moment dat hij, de ‘seminariedrenkeling’, arriveerde. Jos was de minste ‘kneus’, eigenlijk, Terpstra en hij waren dat veel meer.

‘Omdat hij slachtoffer is en jij dader?’ had zuster Benedicta hem tijdens een van hun lange gesprekken gevraagd.

‘Zoiets,’ was zijn antwoord geweest. Een ziekte overkwam een mens immers, de zware operatie, de bestralingen die volgden.

‘Ik ben halfdood bestraald,’ zei Jos eens, opgewekt als altijd. Hij was in de abdij om te herstellen, althans, dat hoopte iedereen. ‘Bid maar voor me,’ zei Jos vaak tegen hem, ‘Kwaad ken ’t niet, toch?’ En dan kwam er zo’n vette knip-oog. Boosheid kende Jos niet, laat staan dat hij iemand zou aanvallen. Nou ja, wie ook? Op wie kon je kwaad zijn om iets wat je overkwam? ‘Op God?’ had zuster Benedicta doodleuk gesuggereerd.

Daar was hij van geschrokken, van de weeromstuit had hij ‘sssst!’ gezegd. Het zweet was hem uitgebroken en een zoveelste onrustige nacht was gevolgd. Hoe kon een gelovige vrouw, een religieuze nota bene, zoiets zelfs maar dénken?

En het dan zo luchtig opwerpen ... Hij trok het kussen over zijn hoofd toen hij eraan terugdacht.

‘Nou,’ zei die religieuze de volgende ochtend, met een twinkeling in haar ogen, ‘niks gebeurd, hè, eerwaarde? Niet eens onweer.’

En och, in de ochtend zag het er toch een beetje anders uit, lichter, en het gemoedelijke plezier van zuster Benedicta werkte aanstekelijk. Hij keek in die glimmende ogen. ‘Kan ik de gesprekken voortaan met zuster Martha-Marie hebben?’

Een heldere schater was het antwoord en toen was zuster Benedicta verdwenen. Even later hoorde hij haar in de refter Terpstra begroeten.

‘Mogge, inspecteur!’

‘Goedemorgen.’ Aangepast als altijd klonk Terpstra, correct, beleefd, zeker, maar er zat ook steevast iets ontstemds in, en in de ochtend iets brommerigs ook. Terpstra, een voornaam wist hij niet, die wist niemand, en ja, de man wás ook gewoon een ‘Terpstra’, ieder die hem ontmoette, zou dat bevestigen. Jos noemde hem steevast ‘onze veldwachter’, wat niet goed viel, Terpstra was - de man kon het niet vaak genoeg benadrukken - immers inspecteur. Inspecteur van politie. Voluit. ‘Maar nu effe niet dan,’ had Jos een keer aangevuld.

De ogen van Terpstra waren gevaarlijk licht geworden, daarna kwam een zeer, zeer afgemeten: ‘Inspecteur van politie, nog steeds. Ik heb geenszins mijn congé gekregen, beste man, ik ben op non-actief gesteld zolang het onderzoek gaande is.’

Het Onderzoek. Meer wist niemand. En Terpstra wilde er duidelijk niets over kwijt. Het was eveneens onduidelijk wie hem naar de abdij gestuurd had en met welke opdracht.

Zelfreflectie leek niet Terpstra's sterkste punt, maar ook hij werd door zuster Benedicta in haar spreekkamertje genood. En ofschoon elke stap onwil communiceerde: Terpstra ging.

Jos schudde zijn hoofd wanneer hij het zag. 'Daar snap ik nou geen jota van. Zo'n warme vrouw en je kunt nog met haar geinen ook.'

'Misschien geint de inspecteur niet graag?'

Jos grijnsde en daar, schijnbaar uit het niets, was ineens die vraag: 'Mis jij het niet? De van dattum, bedoel ik.'

En echt, hij was zo groen, hij begreep echt even niet wat Jos bedoelde.

'Van bil gaan,' hielp Jos.

'Meneer Franken!' Achter hem was zuster Benedicta verschenen. 'Wat zijn dat voor een schandelijk impertinente vragen?'

Jos glimlachte wat besmuikt, kreeg zowaar een kleur ook. Maar de ogen van zuster Benedicta schitterden.

Hoofdstuk 3

Zouden de anderen ook een kaart hebben gekregen? Dat was het eerste wat hij dacht. Of nee, het allereerste wat hij dacht, was: ze was van hetzelfde jaar als ik. Hij had altijd gedacht dat ze ouder was. Niet omdat ze ouder oogde dan hij, integendeel, maar vanwege de dingen die ze zei. Hoe oud waren ze toen helemaal? Vierentwintig, vijfentwintig? Zijn moeder zou vast gezegd hebben dat ze 'een oude ziel' was. Maar natuurlijk was het prozaïscher: hij was gewoon bleu geweest, 'een onnozeltje', mompelde hij nu terwijl hij de tekst op de kaart begon te lezen.

Bid voor de ziel van de eerwaarde

Z u s t e r   B e n e d i c t a

Zij werd geboren op 2 februari 1942, op zeventienjarige leeftijd trad zij in in ons klooster, op 1 mei 1965 legde zij de eeuwige gelofte af. Op 21 maart jl. overleed zij, dankbaar en vredig, omringd door haar medezusters.

Zuster Benedicta legde haar kloostergelofte af in een periode waarin veel in kerk en maatschappij op z'n kop stond en dit een allerminst vanzelfsprekende stap was. In die verwarrende tijd maakte zij uiterst bewust de keuze voor een contemplatief leven.

Hij glimlachte, herinnerde zich hoe beslist zij een keer gezegd had: 'Maar niet té contemplatief.'

'Eerwaarde?' Riek stond op de drempel van zijn werkkamer, met een wafel, een wafel met een enorme dot slagroom. 'Ik heb het toch maar geklopt.'

Hij glimlachte. 'Je hebt groot gelijk. En och, de paasmis zal ik toch wel niet doen, denk ik.' O, wat wilde ze dat graag tegenspreken, hij zag het aan haar gezicht. Maar de brief van de bisschop was duidelijk geweest: hij was op de dinsdag vóór Goede Vrijdag ontboden.

Riek zette de wafel voor hem neer en legde even haar handen op zijn schouders, de handen van zijn moeder. 'Eet die wafel nu maar lekker op. En veeg de slagroom van je mond dadelijk, de kapelaan is er zo.'

'Och ja.' Hij zuchtte. 'De kapelaan.'

'Wil je nog een bakkie koffie, of zo dadelijk met de kapelaan?'

'Met jou,' zei hij en stond op. 'In de keuken. Hij is er pas tegen half elf, toch?'

Halverwege de gang hoorde hij het ineens, prompt schoot hij in de lach. 'Wat sloffen we lekker samen, hè?'

'Het gaat nog zonder rollator, eerwaarde, dus we klagen niet,' zei Riek, 'ook al doen onze knieën dat wel.'

'En onze heupen. En onze ruggen.'

'Zeg, hou eens op.'

De keukentafel baadde inmiddels in het zonlicht, Riek trok het geblokte gordijn boven het aanrecht half dicht.

Terwijl hij zich op zijn stoel liet zakken, zei hij: 'We worden oud, Riek. Het gaat toch een keer anders worden.'

'De mensen hier dragen je nog steeds op handen, eerwaarde, oud of niet.'

'Hij moet me wel schorsen, Riek. Waarschijnlijk gaat hij